

ԱՊԱԳԻՆՅ

ԽԳ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2404 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2023
• VOL. XLIII, NO 2404 • 2 OCTOBRE 2023 • MONDAY, 2 OCTOBER 2023

KOMITAS
SALON FUNÉRAIRE

Entrusted for over 25 years

Journey Home™ coverage included with new pre-arrangement contracts* (\$595 value)

www.komitas.ca (514) 331-0400

ՍԱՍՈՒԷԼ ՇԱՀՐԱՍԱՆԵԱՆ. «1 ՅՈՒՆԻՈՒԱՐ 2024-ԷՆ ԱՐՅԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԴԱԴՐԻ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՆԱԿԸ»

Արցախի Հանրապետության Նախագահ Սամուել Շահրամանեան ստորագրած է հրամանագիր մը, որուն համաձայն մինչեւ 1 Յունուար 2024 պէտք է լուծարուին Արցախի բոլոր պետական հիմնարկները եւ կազմակերպութիւնները, եւ Արցախի Հանրապետութիւնը կը դադրի գոյութիւն ունենալէ:

Համաձայնագիրով՝ Արցախի բնակչութիւնը, ներառեալ շրջանէն դուրս գտնուող բնակչութիւնը, սոյն հրամանագիրի ուժի մէջ մտնելէն ետք կը ծանօթանայ Ատրպէյճանի Հանրապետութեան կողմէ ներկայացուած վերահամարկման պայմաններուն՝ անկախ եւ անհատական որոշում կայացնելու նպատակով՝ ապագային Արցախի մէջ ապրելու կարելիութեան մասին:

Հրամանագիրն ուժի մէջ կը մտնէ հրապարակման պահէն անմիջապէս ետք:

Հրամանագիրի բնագիրին ծանօթանալ կարելի չէ, քանի որ Արցախի Նախագահի պաշտօնական կայքը այլեւս չի գործեր: Հրամանագիրը հրապարակած է Արցախի տեղեկատուական շտապը:

Միւս կողմէ, Հինգշաբթի 27 Սեպտեմբեր 2023-ին, Արցախի Նախագահի խորհրդական, Արցախի Նախկին արտաքին գործոց Նախարար Դաւիթ Բաբայեան յայտարարեց Ստեփանակերտէն Շուշի մեկնելու իր որոշումին մասին:

Իր յայտարարութեան մէջ Բաբայեանը նախ շեշտեց, որ ընդգրկուած է Ատրպէյճանի սեւ ցուցակին մէջ, ապա տեղեկացուց, որ Ատրպէյճանական կողմը պահանջած է իր ժամանումը Պաքո՝ համապատասխան հետաքրքրութեան համար:

«Այս որոշումը, բնականաբար, մեծ ցաւ, անհանգըստութիւն ու ընկճուածութիւն պիտի պատճառէ նախ եւ առաջ իմ մերձաւորներուս, բայց վստահ եմ, որ անոնք պիտի հասկնան:

Իմ շնորհակալութիւններս կամ աւելի վատ՝ փախուսող լուրջ վնաս պիտի հասցնէ մեր բազմաշաբաթ ժողովուրդին, շատ ու շատ մարդոց, եւ ես՝ իբրեւ ազնիւ մարդ, աշխատաւոր, հայրենասէր եւ քրիստոնեայ, չեմ կրնար ատիկա թոյլ տալ», Դիմատետրի իր էջին վրայ գրած էր Բաբայեան:

ՌՈՒՔԷՆ ՎԱՐՊԱՆԵԱՆԻ ԿԻՆԸ ՀԱՍՏԱՏԱԾ Է՝ ԻՐ ԱՍՈՒՄՆՈՅՆ ԳԵՐԵՎԱՐՈՒՄԸ ԸԼԼԱԼԸ ԱՏՐՊԵՅՃԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Ռուբէն Վարդանեանի կինը՝ Վերոնիքա Զոնապեան, յայտարարութիւն տարածած է, որ կը ներկայացնենք ստորեւ.

«Այսօր առաւօտեան ամուսինս՝ բարերար, գործարար եւ Արցախի Հանրապետութեան Նախկին պետական Նախարար Ռուբէն Վարդանեան, ձերբակալուած է գերեզմարանում է Ատրպէյճանի իշխանութիւններու կողմէ սահմանին, երբ կը փորձէր լքել Արցախը ատրպէյճանական բռնատիրութենէն փախած հազարաւոր այլ հայերու հետ: Շրջափակումին տասը ամիսներու ընթացքին Ռուբէն ուսուսի տուած կանգնած է արցախցիներու կողքին, տարած է դժուարութիւնները, անոնց հետ պայքարած է Արցախի գոյատեւման համար: Ես կ'աղօթեմ, որ ամուսինս անվնաս ազատ արձակուի եւ կը խնդրեմ ձեր աջակցութիւնը»:

Աւելի ուշ «Արմէնփրէս»-էն կ'իմանանք, որ Պաքուի Սապայիլի շրջանային դատարանը քննած է Ռուբէն Վարդանեանի գործով Ատրպէյճանի պետական անվտանգութեան ծառայութեան քննական վարչութեան ներկայացուցած մեղադրանքները եւ Ռուբէն Վարդանեանի նկատմամբ խափանման միջոց ընտրած է կալանքը՝ 4 ամիս ժամկետով:

Ո՞՞ ԱՅԱԲԵԿՉՈՒԹԵԱՆ

Մենք և աշխարհասփիռ հայերը կը պահանջենք անյապաղ ազատ արձակել աշխարհահռչակ բարերար Ռուբէն Վարդանեանին, պետական միւս գործիչներուն եւ քաղաքական բանտարկեալ բոլոր հայորդիներուն:

Արցախի և տարածաշրջանին մէջ Ատրպէյճանի կիրառած անսահման ահաբեկչութիւնը պէտք է դադարեցուի և դատապարտուի միջազգայնօրէն:

**ՌԱԿ Գերագոյն Խորհուրդ
ԱՄՆ-ի և Գանատայի Թեքէան Մշակութային Միութեան
Կեդրոնական Վարչութիւն**

**Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան
Համակարգուած Մամուլ**

ԳԱՆԱՏԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆ ՆՇԱՆԱԿԱԾ Է

Գանատայի կառավարութիւնը Էնդրիու Թերներին նշանակած է Հայաստանի մօտ Գանատայի Նոր դեսպան: Այս մասին յայտնած է The Canadian Press-ը:

Նշուած է, որ Էնդրիու Թերները Երեւան կը գործուղուի արդէն յաջորդ ամիս:

Ըստ The Canadian Press-ի՝ Թերների կենսագրութիւնը հիմնականին կապուած է Մերձավոր Արեւելքի մէջ անոր կատարած աշխատանքի հետ, նաեւ ան օգնած է մշակել Օթթաւոյի արձագանքը Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ առկայ լարուածութեան:

ԿՈՐՍԵՑՈՒՑԻՆԸ ԱՐՅԱԽԸ «ԺԱՄԱՆԱԿԱԴՐՈՒՊԵՍ» ՈՒՇԵՒ ՊԵՏԸ Է ՉԱՆԸ ԶԿՈՐՍԵՆԵԼՈՒ ԶԱՄԱՐ ԶԱՅԱՍՏԱՆԸ ՆԵՐՔԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ և ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՏԻ ՍՏԵՂԾԵԼ ՕՐՈՒԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԵԹԷ ՈՉ ԶԵՆԱՆԱՅ

ԳՈՎՏ. ԱՐՇԱԿՈՒ ԿԵՏՆԵԱՆ

Այս օրերուն ծանր է մթնոլորտը Հայոց աշխարհի ամբողջ տարածքին: Ծանրագոյնը Արցախի մէջ է, ոչ շատ պակաս ծանր է նաեւ կացութիւնը Հայաստանի մէջ: Անխուսափելիօրէն սփիւռքահայութիւնը եւս շտապ է վերջին շրջանին՝ յատկապէս վերջին օրերուն՝ հայոց աշխարհին մէջ կատարուած եւ տակաւին ալ կատարուող քաղաքական և ռազմական ցնցիչ զարգացումներուն իբրեւ անզօր ականատես:

Մեր ժողովուրդի ժամանակակից պատմութեան ամենածանր շրջաններէն մէկն է որ կ'ապրինք այս օրերուն: Մեծագոյն մարտահրաւերը բոլորիս համար կը կայանայ ջանալ ազգովին ստեղծելը, կացութեան լրջութեան համազօր հասուն եւ հանդարտ տրամադրութիւն գործածելով, կարճ եւ երկար ժամանակի համար ազգային փրկութեան խելօք ռազմավարական ծրագիրներ: Պէտք է առաւելագոյն չափով դաս առնել վերջին տարիներուն այդ ռազմավարութեան չգոյութեան հետեւանքով ազգովին կրած մեր ծանր կորուստներէն:

Առաջին հերթին անհրաժեշտ է ամէն գնով կանխել հայ ժողովուրդի տարբեր մասնիկներու ուժերուն վատնումը, տեղի տալով դժուար լուծելի ներքին հակամարտութիւններ հրահրելու այսօրուան ակնյայտ փորձութեանց:

Ուրիշ խօսքով **պէտք է հասունութիւն ցուցաբերել բոլորին կողմէ**, իսկապէս հաւատալով եւ ամէն գնով դրապէս իրագործելով, այնքան գործածուած եւ գրեթէ երբեք չիրագործուած, **Ազգային Միասնականութիւնը**:

Իշխանութիւնը՝ ըսել կ'ուզեմ որեւէ իշխանութիւն, **յատկապէս օրուան իշխանութիւնը**, ընդդիմութիւնը՝ ըսել կ'ուզեմ որեւէ ընդդիմութիւն, կուսակցութիւններ՝ ըսել կ'ուզեմ որեւէ կուսակցութիւն, եւ սփիւռքահայութիւնը իր տարբեր կառոյցներով, ըսել կ'ուզեմ որեւէ մէկը այդ կառոյցներէն, ստիպողաբար պարտին մասնակից ըլլալ եւ իրենց բոլոր միջոցներով օժանդակել այդ Ազգային Միասնականութեան կայացման: Ստեղծուած այս միասնականութեան ալ առաջնահերթ նպատակը պարտի ըլլալ ծրագրել եւ գործադրել **Ազգային Փրկութեան Ռազմավարական Ծրագիր մը**, որուն պարտին իրենց օժանդակութիւնը բերել հայ ժողովուրդին վերոյիշեալ բոլոր գործօն մասնիկները: Այս հանգրուանին, որեւէ մէկուն կողմէ խախտելը այս գործելակերպին, իսկապէս համազօր է ազգային դաւաճանութեան:

Ազգային Փրկութեան Ռազմավարութեան հիմնական տուեալներուն մասին արդէն իսկ կարելի է առաջարկներ կատարել, պաղարիւնութեամբ վերլուծելով մեր մօտաւոր անցեալի պատմութիւնը: Այդ պատմութեան սկիզբն է Հայաստանի եւ Արցախի անկախացումը 1990-ական առաջին տարիներուն եւ անոր վերջաւորութիւնն ալ այս օրն է:

Կարելի չէ եւ արդար ալ չէ այսօր, այս քանի մը տողերու սահմաններուն մէջ երկար կամ մանրամասն վերլուծումներ կատարել անդրադառնալով այդ երեք տասնամեակներու պատմութեան բոլոր հանգրուաններուն, ներառեալ մանաւանդ 2018 թուականին այսպէս կոչուած «Թաւշեայ Յեղափոխութեան» անկիւնադարձային դրուագը:

Այդ տարիներուն «մեծ պատկեր»ը միայն նկատի առնելով, որոշ կերպով կրնանք մատնանշել հետեւեալ հիմնական իրականութիւնները եւ առաջը առնել այդ իրականութեանց նկատմամբ, հայկական շահերը պաշտպանելու պատասխանատուութիւն ունեցող տարբեր ժամանակներու պատասխանատուներուն, ակնյայտ բաց թողումներուն:

Առաջին եւ մեծագոյն բացթողումը եղած է Հայաստան-Արցախ սահմանները լրջօրէն պաշտպանելու կարող ռազմական լրջագոյն մակարդակով եւ քանակով ոյժեր ապահովելու ջանքերու բացակայութիւնը: Այս բացթողումը որուն համար պատասխանատու են երեք տաս-

նամեակներու իշխանութիւնները, ազգային յանցագործութեան համազօր է: Ուրեմն այսօրուրէ իսկ սկսելով, ազգային գերագոյն պահանջ պէտք է նկատուի, այս կամ այն ուղղակի թէ անուղղակի տեղական թէ արտաքին միջոցներ գործածելով երկիրը ապահովել իր պաշտպանութեան՝ ՍԵՓԱԿԱՆ մարդկային եւ ռազմական հզօր համակարգով:

Երկրորդ մեծ բացթողումը սրբագրելու համար, անհրաժեշտ է Հայաստանի առկայ իշխանութեանց եւ սփիւռքի ամբողջ ուժակաւորութիւնը գործածելով, ջանալ եւ յաջողիլ ստեղծել միջազգային հանրային կարծիք՝ թէ Հայաստանն իսկ ենթակայ է ուշ կամ կանուխ ջնջուելու աշխարհի քարտէզէն, իր Ազգերի եւ թուրք դրացիներու համատեղ գործակցութեամբ: Արդարեւ, այս հանգրուանին արդէն իսկ փաստուած է թէ այսպէս կոչուած «Խաղաղութեան Համաձայնագիր»ներ այս դրացի երկիրներուն հետ ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն:

Այս օրերու դառն փորձառութեամբ փաստուած այս իրականութեան ոյժին տակ Հայաստան պէտք է յաջողի պահանջել ՄԱԿ-էն, իր այդ երկիրներու սահմաններուն վրայ զետեղել «Միջազգային խաղաղապահ ոյժեր» եւ ոչ թէ միայն մէկ կամ միւս յատուկ երկրի պատկանող զինուորական ներկայութիւն:

Երրորդ մեծ բացթողումը որ պէտք է անյապաղ սրբագրուի, Հայաստանի իշխանութեանց կողմէ (ով որ ըլլայ այդ իշխանութեան գլուխ գտնուողը), մասնաւոր կարեւորութեամբ ստեղծելն է Հայաստան-Սփիւռք միասնական գործակցական վարչամեթոտայի մը: Մինչեւ այսօր աժան հրետօրախօսութեամբ կ'ըսուի թէ, Եթէ Ատրպէյճանը քարիւղ ունի, Հայաստանն ալ ունի Սփիւռքը: Նոյն ժամանակ մանաւանդ վերջին իշխանութիւնները ոչ մէկ ջանք կատարած են կազմակերպուած ձևով այդ «հարստութիւն»ը ի շահ Հայաստանի գերագոյն պահանջներուն օգտագործելու: Արդարեւ Սփիւռքը ունի մարդկային եւ նիւթական շատ մեծ կարողութիւններ որոնք սակայն համադրուած չեն եւ չեն ալ կրնար իրենք իրենց համադրուիլ օգնելու համար հայրենիքին: Այդ աշխատանքին պատասխանատուութիւնը ամբողջովին կը պատկանի Հայաստանի իշխանութեանց:

Ահա այսօրերու խորապէս տագնապալից մթնոլորտին մէջ այն խորհրդածութիւնները որոնք կ'առաջարկենք որպէս, ապագայի նկատմամբ յոյս ստեղծելու նպատակով, աշխատանքի ուղղութիւններ: Բնականաբար խորհրդածութեանց այս դաշտը ոչ մէկուն առանձնաշնորհումն է: Եթէ կան համոզիչ յաւելուածական կամ տարբեր առաջարկներ հիմա ժամանակն է բոլոր անոնց համար որ մտահոգ են մեր ազգի ապագայով, բացայայտուելու:

Պէտք չէ մոռնալ թէ ժամանակակից պատմութեան էջերուն մէջ միակ պարագան որ, յարգելով հանդերձ բոլոր չափանիշներու մակարդակի տարբերութիւնը, նրման է հայ ժողովուրդի պատմութեան, հրեաներու եւ Իսրայելի պատմութիւնն է:

Գրեցի անցեալին թէ պէտք է ջանանք մեր կարելիութեան շար. - էջ 9

ՄԱՇՏՈՑԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ. «ԳԱՆՁԱՍԱՐԻ ՄԷՋ ՄԻԱՅՆ ՁԵՆԱԳՐԵՐՈՒ ԿՐԿՆՕՐԻՆԱԿՆԵՐՆ ԵՆ»

44-օրեայ պատերազմի ժամանակ Մատենադարան-Գանձասար գիտամշակութային կեդրոնին մէջ ցուցադրուող ձեռագրերու կրկնօրինակները, Արցախի պատմութեան առնչուող հազուագիւտ վաւերագրերն ու հնատիպ գիրքերը տեղափոխուած են Մաշտոցեան Մատենադարան: Այս մասին հաղորդագրութիւն տարածած է Մատենադարանը՝ վստահեցնելով, որ բոլոր բնօրինակները Մաշտոցեան Մատենադարանի պահուածներուն մէջ են:

Հաղորդագրութեան մէջ կ'ընդգրծուի, որ պատերազմէն ետք կրկնօրինակներուն մէկ մասը կրկին վերադարձուած է Գանձասար: Այժմ այնտեղ կը գտնուին միայն ձեռագրերուն կրկնօրինակները:

Hebdomadaire Arménien
Armenian Weekly ISSN 0382-9251

Publié par /Published by
Le Centre de Publication Tékéyan
825 rue Manogian, Saint-Laurent,
Québec H4N 1Z5

Tél: (514) 747-6680 • FAX: (514) 747-6162
e-mail: abaka@bellnet.ca
www.tekeyanmontreal.ca

Պատասխանատու խմբագիր՝
ՍԷՏԻՍ ՂՎԳՂՍԵԱՆ

Ծանուցումներու
նուիրատուութիւններու եւ
գրասենեակի պատասխանատու՝
ՍԱԼԲԻ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Թորոնթոյի պատասխանատու՝
ՄԱՍՏՈ Բ. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

Canada 2nd Class \$80 (QC & ON) 1ère classe/first class \$150 U.S.A. 1st class (US) \$150 Autres pays/Other countries: 1st class (US)\$120 Per issue \$1.75 Dépôt légal: Bibliothèque du Québec
--

PM40015549R10945
TPS/GST - R119209294 • TVQ/PST #1006268699

Financé par le gouvernement du Canada
Funded by the Government of Canada

ԱՐԱՐԱՏ ՄԻՐՉՈՅԵԱՆ. «ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԻ ՅԱԶՈՐԴ ՆՊԱՏԱԿԸ ԿՐՆԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ ՄԻՋԱՆՅՔ ՊԱՐՏԱԳՐԵԼԸ ԸԼԼԱԼ»

Ատրպեյճանի յաջորդ նպատակը կրնայ Հայաստանին ստիպողաբար արտատարածքային միջանցք պարտադրելը ըլլալ, միջանցք, որ կ'անցնի Հայաստանի տարածքով, բայց դուրս կ'ըլլայ մեր վերահսկողութենէն. այս մասին յայտարարած է Հայաստանի արտաքին գործոց նախարար՝ Արարատ Միրզոյեան ՄԱԿ-ի Գլխավոր վեհաժողովի 78-րդ նստաշրջանի իր ելոյթին:

«... Ատրպեյճան ունի թաքնուած օրակարգ, երբ խօսքը վերաբերում է տարածաշրջանային փոխադրութեան եւ տնտեսական հաղորդակցութիւնների ապաշրջափակմանը: Որպէս ծով ելք չունեցող երկիր՝ Հայաստան կենսականօրէն շահագրգռուած է ինքնիշխանութեան, ազգային իրաւասութեան, իրաւահաստատութեան եւ փոխադարձութեան հիման վրայ տարածաշրջանային բոլոր հաղորդակցութիւններու ապաշրջափակման մասին համաձայնութեան իրագործմամբ: Հայաստան կը հանդիսանայ համալիր եւ արդար փոխադրութեան հաղորդակցութեան երկարատեւ ջատագով՝ առեւտրային, համագործակցութեանը եւ մարդկանց միջեւ շփումներին նպաստելու նպատակով, մինչդեռ մեր հարեանները շարունակում են երեք տասնամեակ կիրառուող Հայաստանի շրջափակումը, որը իմ երկրի տնտեսական հարկադրանքի լաւ կազմակերպուած քաղաքականութեան մի մասն է: Այսպէս կոչուած «միջանցքային տրամաբանութիւնը», որն առաջ է քաշում Պաքուի եւ Նրանց թաքնուած ու բացայայտ հովանաւորների կողմից, ուղղուած է Հայաստանի ինքնիշխանութեան եւ տարածքային ամբողջականութեան խաթարմանը եւ նրա տարածքային պահանջների արդարացմանը»:

«[Ատրպեյճանի] յաջորդ նպատակը կարող է լինել Հայաստանին ստիպողաբար արտատարածքային միջանցք պարտադրելը, միջանցք, որը կ'անցնի Հայաստանի տարածքով, բայց դուրս կը լինի մեր վերահսկողութիւնից: Սա անընդունելի է մեզ համար եւ պէտք է անընդունելի լինի միջազգային հանրութեան համար», ըսած է Միրզոյեան:

Նախարարը ներկայացուցած է Լեռնային Ղարաբաղի մէջ ստեղծուած օրհասական կացութիւնը եւ անցուցած, որ միջազգային հանրութիւնը պէտք է գործադրէ բոլոր ջանքերը Լեռնային Ղարաբաղի մէջ անյապաղ ՄԱԿ-ի միջգերատեսչական առաքելութիւն տեղակայելու համար՝ տեղւոյն մարդու իրաւունքներու, մարդասիրական եւ անվտանգութեան ոլորտին մէջ իրավիճակի մշտադիտարկման եւ գնահատման նպատակով:

«ՄԱԿ-ի հաստատութիւնների եւ միջազգային այլ կազմակերպութիւնների անարգել մուտքը Լեռնային Ղարաբաղ՝ մարդասիրական սկզբունքներին համապատասխան, հրամայական է: Այս առումով ընդգծում ենք նաեւ Կարմիր խաչի Միջազգային Կոմիտէի հետ կողմերի ամբողջական եւ բարեխիղճ համագործակցութեան ապահովման անհրաժեշտութիւնը՝ ռազմական յարձակման հետեւանքները հասցեագրելու համար՝ ներառեալ զոհուածների դիերի դուրսբերումը եւ նոյնականացումը, անյայտ կորած զինծառայողների եւ քաղաքացիական անձանց որոնումն ու փրկութիւնը, ռազմագերիների ազատ արձակումը, անվտանգ եւ անարգել մարդասիրական օգնութեան տրամադրումը՝ միջազգային մարդասիրական իրաւունքի նորմերի խստագոյն պահպանմամբ», ըսած է ան:

«Լեռնային Ղարաբաղի բնիկ բնակչութեան էթնիկ գտումը կանխելու եւ Լեռնային Ղարաբաղի ու պաշտօնական Պաքուի ներկայացուցիչների միջեւ երկխօսութիւնն ապահովելու կայուն եւ կենսունակ միջազգային մեխանիզմը Լեռնային Ղարաբաղի հայերի իրաւունքների եւ անվտանգութեան հետ կապուած հարցերի հասցեագրման համար հրամայական է: Աւելին, պէտք է երաշխաւորուի Լեռնային Ղարաբաղի քաղաքական եւ ռազմական ներկայացուցիչների եւ անձնակազմի դէմ պատժիչ գործողութիւնների բացառումը:

Մենք նաեւ կարծում ենք, որ միջազգային հանրութիւնը պէտք է պահանջի Լեռնային Ղարաբաղի բոլոր քաղաքացիական բնակավայրերից դուրս բերել ստրպեյճանական ցանկացած զինուորական եւ իրաւապահ մարմին, որպէսզի բացառուի քաղաքացիական բնակչութեան շրջանում խուճապը, սադրանքներն ու էսկալացիան, եւ հնարաւորութիւն ստեղծուի ՄԱԿ-ի կողմից մանդատ ստացած խաղաղապահ ուժերի համար պահպանել կայունութիւնն ու անվտանգութիւնը Լեռնային Ղարաբաղում», ըսած է Միրզոյեան:

Հայաստանի արտաքին գործոց նախարարը ըսած է, որ Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդին նկատմամբ իրականացուող ցեղային զտման քաղաքականութիւնը ընդհանուր պատկերին միայն մէկ մասն է «Այս համատեքստում մենք տեսնում ենք Հայաստանի Հանրապետութեանը ռազմական գործողութիւնների մէջ ներքաշելու եւ դրանք՝ դէպի մեր ինքնիշխան տարածք աշխարհագրական առումով ընդլայնելու յստակ մտադրութիւն»:

ԱՐՑԱԽԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲՈՆԻ ՏԵՂԱՅԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒՆ ԹԻՐ ՀԱՍԱԾ Է 76407-Ի

Հինգշաբթի՝ 28 Սեպտեմբեր 2023-ին, երեկոյեան ժամը 20:00-ի դրութեամբ, Արցախէն բռնի տեղահանուած 76 հազար 407 անձ մուտք գործած է Հայաստանի Հանրապետութիւն: Ինչպէս կը հաղորդէ «Արմէնփրես»-ը, այս մասին յայտնած է Հայաստանի Հանրապետութեան վարչապետի մամուլային քարտուղար Նազելի Բաղդասարեան:

«Բոլոր անոնք, որոնք չունին կեցութեան նախապէս որոշուած վայր, կառավարութիւնը կ'ապահովէ համապատասխան կեցավայրով: Աջակցութեան կարիքներու նպատակով հաշուառումը կը շարունակուի», ի յաւելումն կը տեղեկացնէ ՀՀ վարչապետի աշխատակազմը:

ՄԵՐԿԵՅ ԼԱՐՐՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԵ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆՁՆԵՐՈՒ ԿՐԱՅ ՅՈՅՍ ԴՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՉ ՆԱԽԱՆՁԵԼԻ ԾԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Սերկեյ Լարով ԹԱՍՍ լրատու գործակալութեան հետ զրոյցի ընթացքին Հայաստանի ղեկավարութեան խորհուրդ տուած է յիշել ոչ նախանձելի ճակատագիրը այն երկիրներուն, որոնք իրենց յոյսը դրած են Միացեալ Նահանգներու վրայ:

«Գիտեք, այնտեղ շատերը կ'ուզեն կորսնցնել Ռուսիան եւ նոր ընկերներ ձեռք բերել», յայտարարած է Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարը՝ անցնելով, որ եթէ անոնք իրենց յոյսը կը դնեն Միացեալ Նահանգներու վրայ, ինչպէս Հայաստանի Հանրապետութեան ղեկավարութեան բազմաթիւ ներկայացուցիչներու յայտարարութիւններէն յստակ կը դառնայ, ապա ճիշդ պիտի ըլլայ՝ ուսումնասիրեն Միացեալ Նահանգներու նորագոյն պատմութիւնը եւ տեսնեն՝ Միացեալ Նահանգները ինչպէ՞ս կը վարուի անոնց հետ, որոնց կը ձգտէր իր հովանիի տակ առնել: Այս մարդոց ճակատագիրը խիստ աննախանձելի է», շեշտած է ան:

Լարով նաեւ ընդգծած է, որ ամէն պարագայի աշխարհաքաղաքական առումով կարելի չէ անտեսել Անդրկովկասի մէջ Ռուսիոյ շահերը:

«Պատմականօրէն, աշխարհագրականօրէն, աշխարհաքաղաքական առումով անկարելի է Ռուսիան կորսնցնել՝ Անդրկովկասի մէջ անոր շահերը ամբողջութեամբ անտեսելու իմաստով: Սակայն երեւանի մէջ որոշ ղեկավարներ նման յոյսեր կը կապեն եւ ուղղակի կերպով կը խօսին այդ մասին», նշած է ան:

ՓԵՏԵՐՈՎ ԱՐՁԱԳԱՆԳԱԾ Է ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ՝ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ԴԱՐԻԵՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Լեռնային Ղարաբաղի մէջ ստեղծուած կացութեան կարեւորագոյն երեւոյթը մարդասիրական է, Ռուսիան անհրաժեշտ օգնութիւն կը ցուցաբերէ շրջանի այն բընակիչներուն, որոնք կ'ուզեն մեկնիլ Հայաստան. այս մասին ըսած է Ռուսիոյ նախագահի մամուլային քարտուղար Տմիթրի Փետրով՝ արձագանգելով Արցախի Հանրապետութեան իշխանութիւններու՝ հանրապետութեան գոյութեան դադարեցման մասին յայտարարութիւնը մեկնաբանելու խնդրանքին:

«Մենք ուշադիր կը հետեւինք կացութեան. նախ եւ առաջ, ի հարկէ, մարդասիրական երեւոյթը, ատիկա կարեւորագոյնն է: Մեր խաղաղապահները

ՀՐԱՇՔ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ

ՄԱՐԻԱՆ ԱԵՐԹԻՉԼԵԱՆ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Վերջապա այսօր՝ 25 Սեպտեմբերին, յանդգնությունը կը գտնեմ հեռաձայնելու Մանիային:

Մանիան Ստեփանակերտի ընկերուիս է, որուն հետ յաճախ գիշերային անձայնութեան եւ ամայութեան մէջ մտնենքով կը խօսակցինք: Բնականաբար զիս ամենաշատը կը հետաքրքրէ Արցախի վիճակը, նաեւ՝ Մանիային առօրեան: Խոստացած էի զինք այցելել՝ յաջորդ շաբաթուան այցիս, այցելել Արցախ՝ մօտէն ծանօթանալու համար իր հետ, այցելել Ամարաս, որ տակաւին չէի տեսած: 15 տարի առաջ, Գանձասար այցիս, տակաւին տպուած գիրք չունէի: Ծնրադրած էի Գանձասարի գլխաւոր խորանին առջեւ, խնդրած եւ ստացած:

Մանիան՝ բժշկական սպայ է, բուժքրոջ կոչումով, առանձին կ'ապրի Ստեփանակերտի մէջ: Մայրը Ասկերանի մօտ գտնուող Աւետարանոց գիւղի բնակիչ է, ինք իր եղբոր ընտանիքին հետ կ'ապրի: Մեր գրոյցները, մինչեւ վերջերս, ընդհանուր առմամբ լաւատեսութեամբ լեցուն էին, նոյնիսկ ինք ամիսներու դաժան շրջափակման ընթացքին: Մանիան ժուժկալաբար կը գոհանար գիւղէն իր հետ բերած միրգերով: Չէր սիրեր խօսիլ դժուարութիւններուն մասին: Փոխարէնը ան մեզմով կը մտահոգուէր, թէ՛ ինչպէ՛ս կ'ապրէինք չալէպի մէջ, մինչ իրենք մեծագոյն կարիքը ունէին գուրգուրանքի եւ ապահովութեան: Միշտ կ'ըսէի, որ ապահովական առումով հանգիստ ենք, մի՛ մտահոգուիր: Դեռ վերջերս չալէպի օդակայանին վրայ գործադրուած ահաբեկչական հարուածին մասին լուրեր ստանալով անմիջապէս զանգեց՝ սրտատրոփ շեշտով մը հարցնելով.

- Ձեր տան մօտ է:

- Ոչ, Մանիա՛, մի՛ մտահոգուիր,- ըսի,- մեզմէ բաւական հեռու է եւ արդէն վարժ ենք այսպիսի բաներուն: Քանի մը օրէն օդակայանը կրկին կը սկսի գործել: Մեզ մտահոգողը դուք էք եւ ձեր ապագան:

Մեր գիշերային գրոյցները միշտ ալ ծիծաղով եւ բարի մաղթանքներով իրենց ասարտին կը հասնէին:

Երէկ եւ այսօր երբ ամէն բան գլխիվայր շրջուեցաւ, տակնուվրայ եղաւ Արցախ Աշխարհը՝ հալածանք եւ սպանութիւններ, հայերու նկատմամբ եղած անհանդուրժողութեան պատճառով ծայր առաւ տարագրութեան ճամբան: Մարդիկ ակամայ լքեցին իրենց տուները: Տեղասպանութիւն... բնիկ ժողովուրդի մը նկատմամբ 21-րդ դարուն, քրիստոնէայ եւ զարգացած աշխարհին աչքերուն առջեւ:

Հրանդ Մաթեոսեան պիտի ըսեր. «Գաս, խաւար վտանգներով լեցուն միջնադարով գաս, հասնես 20-րդ լուսաւոր դարի շեմին ու կոտորուես... Բա հիմա գաս, գաս հասնես երրորդ հազարամեակի շեմին ու քո երկու հազար տարուայ փորձից մի դաս չքաղես...»: Ես պիտի աւելցնէի՝ կրկին կոտորուես, կրկին հողդ յանձնես թշնամուն...:

Ազգովին, մեր պատմութեան ամենէն չարաղետ, ահաւոր պայթիւնավտանգ ժամանակներէն մին կ'ապրինք: Կրկին ծեր, երեխայ բռնած են տարագրութեան ճամբան: Լոյս մանուկներ, Արցախի տարբեր շրջաններուն մէջ կըրկին բարբարոս թուրքի գնդակին զոհը կը դառնան...

Սրտատրոփ, կը փորձեմ մտնենճըրը...

Պատասխանը կ'ուշանայ: «Աստուած իմ, արդեօք ո՞վ պիտի պատասխանէ», կ'ըսեմ, միթէ՛ մնացեալին հետ ճամբայ ելած է դէպի Գորիս... Քանի մը անգամ փորձելէ ետք, մէկը լատինատառ կը գրէ.

- Արցախից եմ:

- Հաստատապէս ինք չէ պատասխանողը,- կը մտածեմ:

Արիւնս գլուխս կը խուժեմ, միտքս հազար բան կ'անցնի:

Արագ մը գրուած նախկին երկխօսութիւնները կը ջնջեմ: Չըլլայ թէ ազերի մըն է պատասխանողը մտածելով:

Շատ չանցած Մանիային աղօտ ձայնը կը լսեմ. «Ես եմ, շէնքում մենակ երկու հոգի ենք մնացել, որ չենք գնացել, ես եւ ներքեւի յարկի տարեց դրացուիս: Սովածութիւնից հազիւ հազ ապրում ենք, մեծ կին է, փորձում եմ օգնել իրեն: Ահաւոր էր. զոհերի թիւը աճում է...», կը նկարագրէ պատահածները, թէ ինչպէ՛ս «կարմիր շուկայ»-ին մէջ աջ ու ձախ գլխատուած պատանիներ, բռնաբարուած երիտասարդուհիներ տեսնուած են նախորդ օրերուն: Թէ ինչպէ՛ս Սառնաղբիւրի գիւղապետը, ազերիներու ռմբակոծութիւններուն ժամանակ կրցած էր բոլոր երեխաները իր գիւղէն դուրս բերել, բոլորը փրկուել էին բացի իր զակէն: Թէ ինչպէ՛ս գիւղերուն մէջ, ազերիները արագահարուածներով տուններուն վրայ կրակ կը բանային՝ աջ ու ձախ դիակներ սփռելով:

- Ինչ են ասում լուրերից,- կը հարցնեմ ան:

Կը փորձեմ մխիթարել զայն, քաջալերել...

Քիչ մը խօսելէն ետք, կը խնդրեմ, որ անջատեմ հեռաձայնը, մտածելով որ կրնամ վստահացնել, զիծը կրնայ հետապնդուի:

Հազիւ ժամ մը անցած, Մանիան կը զանգէ:

- Ահաւոր պայթիւն տեղի ունեցաւ պենզակայանում, հարիւրաւոր զոհեր, վիրաւորներ... քեռուս տղան էլ զոհուել է: Եկան ինձ տարան հիւանդանոց՝ վիրաւորների համար: Բուժքոյր չկայ, բոլորն էլ ցեղասպանուելու վախից՝ բռնել են Գորիսի ճանապարհը: Երեւի Աստուած կամեցաւ, որ ես մնամ այստեղ՝ վիրաւորներին օգնելու համար:

Ստեփանակերտ-Գորիս ճանապարհը անասելի ծանրաբեռնուած է: Այդ ճանապարհով անհնարին է վիրաւորներին ուղարկել մէջ մեծ թիւ են կազմում ծայրայեղ ծանր վիճակում գտնուողները, շաբաթուան տեղափոխել: Անյապաղ օդային ճանապարհ է պետք: Բազմաթիւ մոխրացած մարդիկ, ծանր վիրաւորներ՝ երրորդ, չորրորդ աստիճանի այրուածքներով: Տարրական դեղամիջոցներ, ցաւազրկիչներ, անզամ վիրակապեր չկան:

Մանիային ձայնը դարձեալ կը սկսի դողալ: Ուժ կու տամ, ըրածը մեծ գործ է: Ինք ես կը գիտակցի իր կատարած գործին կարեւորութեան:

Աստուած իմ, կը մտածեմ, այս ինչ մեծ ցաւ է: Սուրիոյ պատերազմին հետ չեմ կրնար համեմատել: Եթէ մերը միայն ինչքերու եւ հոգիի կորուստ էր, այստեղ՝ հայրենիքի, պապենական հողի կորուստ է: Մեր դարաւոր հայրենիքի ամենագողտրիկ մէկ մասին, որուն բնակիչները բնիկներ են...

Արցախը հայրենի մարմնին մէկ մասն է, որ սառնասրտօրէն կ'անդամահատուի: Ոչ մէկ պետութիւն իր ազնիւ խոստումը յարգեց: Բոլորն ալ հաւատացին ազերիին սուտերուն, լաւ գիտնալով հանդերձ, որ Արցախը հայկական հող է, իրենց աչքերն ու ականջները փակեցին:

Անտանելի է տեսնել ժողովուրդի մը կոտորածը վերքերը, լսել լացն ու կոծը, մինչ ոչ մէկ բան կրնաս փոխել դառն իրականութենէն: Ամբողջ էութեամբ կ'ուզես պոռալ՝ Արցախը հայկական է, մարդիկ, մեր պապենական հողն է, ձգեցէք որ ստեղծագործ ժողովուրդը խաղաղ ապրի իր հողին վրայ...

Ոռնա՛ս, հայիոյն, թէ՛ աղօթես...

«Կայէն, ո՞ր է Աբէլը», կը լսեմ հեռուներէն...

Նոյնիսկ եթէ կաթնկեր մայրը իր նորածինը թողու, կ'ըսէ Աստուածաշունչը, ես քեզ չեմ թողուր...

Ուրեմն կաթնկեր մայրը իր նորածինը կը թողու եղեր... ինչպէ՛ս Արցախը լքուեցաւ...

Չար ձեռք մը արմատախիլ ըրաւ ամէն բան, արիւն ու սուգ սփռելով չորսդին...

Կը ծաղկի՞ արդեօք հողը կրկին իր բնակիչներով:

Կը յիշեմ Սուրիոյ Քեսապ հայկական ամառը, որ 2014-ին ասպատակուեցաւ կրկին թուրքի կողմէ, դատարկուեցաւ, քարուքանդ եղաւ ամէն բան: Բռնաբարուեցաւ, լլկուեցաւ զանազան թուրք ցեղախումբերու, ահաբեկիչներու կողմէ: Բայց անյայտ պատճառներով հողը կրկին վերադարձաւ իր տէրերուն:

Հրա՛ջք եր... աղօթքներո՞ւ պատասխան:

Մայրերու օրէն մինչեւ հայրերու օր՝ մնաց բռնագրաւուած:

Աստուած իմ, երանի հպումով մը միայն, հրաշքով կրկին, քմահաճ թագաւորներուն մէկ հրամանով Արցախը վերադարձուի իր տէրերուն:

ABAKA

SECTION FRANÇAISE

LUNDI, 2 OCTOBRE 2023

Quelle suite pour le Haut-Karabagh

Écrit en anglais par Benjamin Poghosian et publié dans *The Armenian Mirror-Spectator* en date du 23 septembre 2023

Le 19 septembre, l'Azerbaïdjan a lancé une offensive à grande échelle contre la République auto-proclamée du Haut-Karabagh avec un seul objectif : en finir avec cette république.

L'attaque azerbaïdjanaise n'a surpris personne. Au moins depuis le début de l'année 2023, l'Azerbaïdjan a déclaré clairement et haut et fort que Bakou ne tolérerait pas le statu quo apparu après la guerre du Haut-Karabagh de 2020 et ferait tout son possible pour détruire la République du Haut-Karabagh. L'Azerbaïdjan a également clairement indiqué qu'il atteindrait son objectif rapidement. Depuis le début de septembre 2023, alors que l'Azerbaïdjan commençait à concentrer ses troupes le long de la ligne de contact, il était clair que l'offensive militaire aurait lieu très rapidement. L'Arménie savait que la Russie le savait, l'Union européenne (UE) et les États-Unis le savaient, et les autorités du Haut-Karabagh le savaient également. Quelles étaient les positions des parties concernant la prochaine offensive de l'Azerbaïdjan ? L'Arménie pensait qu'elle ne pouvait et ne devait rien faire. Cela n'a pas été possible car l'équilibre militaire était largement en faveur de l'Azerbaïdjan, car au cours des trois années qui ont suivi la guerre de 2020, l'Arménie n'a pas réussi à entreprendre des réformes militaires significatives. L'Arménie n'aurait rien dû faire car le Haut-Karabagh ne fait pas partie de l'Arménie mais de l'Azerbaïdjan. Il est donc de la responsabilité de la Russie, qui disposait de soldats de maintien de la paix, et de l'Occident, qui parlait du caractère inacceptable des violations du droit international humanitaire et des meurtres de civils, d'empêcher l'offensive azerbaïdjanaise.

La Russie pensait que si l'Arménie ne se souciait pas des Arméniens du Haut-Karabagh, qui détiennent des passeports arméniens, alors la Russie ne devrait pas ruiner ses relations avec l'Azerbaïdjan et la Turquie en entrant dans une confrontation militaire avec Bakou. Ce que la Russie pouvait et devait faire, c'est chercher à protéger les civils autant que possible et garantir le déploiement de soldats de maintien de la paix russes au moins jusqu'en novembre 2025.

L'UE s'est opposée aux violations des droits de l'homme mais a déclaré qu'elle n'était pas présente sur le terrain. Ainsi, elle ne pouvait pas faire grand-chose pour empêcher une nouvelle attaque azerbaïdjanaise. Elle est prête à aider l'Arménie à faire face à la nouvelle vague de réfugiés du Haut-Karabagh et à y envoyer une aide humanitaire si l'Azerbaïdjan le permet.

Les États-Unis ont publiquement mis en garde contre le caractère inacceptable d'une nouvelle attaque contre le Haut-Karabagh. Cependant, comme l'intérêt principal des États-Unis dans

la région est la diminution de la présence et de l'influence russes, l'exode « doux/volontaire » des Arméniens du Haut-Karabagh, qui pourrait entraîner le retrait des soldats de maintien de la paix russes de la région, n'était pas contraire à la stratégie et aux intérêts américains. Pendant ce temps, la prise de contrôle du Haut-Karabagh par l'Azerbaïdjan pourrait déclencher davantage de sentiments antirusse en Arménie, ce qui serait tout à fait conforme aux intérêts régionaux des États-Unis.

Ainsi, pour différentes raisons, tous les acteurs extérieurs, y compris l'Arménie, n'étaient pas prêts à prendre des mesures concrètes pour empêcher une nouvelle attaque azerbaïdjanaise. Les autorités du Haut-Karabagh ont décidé de changer de direction, espérant probablement que les idées modérées du nouveau président, qui a parlé du « statut du Haut-Karabagh », évitant d'utiliser le terme d'indépendance, pourraient créer une base pour toute sorte de discussion significative avec l'Azerbaïdjan. Cependant, ce dernier a utilisé les élections présidentielles du 9 septembre comme un « casus belli » pour son offensive bien préparée.

Parce que le Haut-Karabagh était complètement seul face à l'Azerbaïdjan, avec seulement 120 000 habitants affamés à cause du blocus, le résultat de l'attaque azerbaïdjanaise était clair pour tout le monde. La seule question était de savoir durant combien de temps le Haut-Karabagh pourrait résister. Il est apparu qu'après 24 heures d'hostilités, le Haut-Karabagh a été contraint d'accepter les exigences de l'Azerbaïdjan, notamment la dissolution et le désarmement de l'armée de défense. En 24 heures, l'armée azerbaïdjanaise a pénétré le territoire, entourant les régions de Martakert et de Martouni, et était sur le point d'entrer dans Stepanakert.

Après la conclusion d'un accord de cessez-le-feu le 20 septembre et la rencontre entre les représentants des Arméniens du Haut-Karabagh et de l'Azerbaïdjan à Yevlakh le 21 septembre, la question cruciale est de savoir quelle est la prochaine étape ? Que peut-on et doit-on faire maintenant ?

La tâche immédiate consiste à rétablir l'approvisionnement en marchandises humanitaires et en électricité au Haut-Karabagh, car de nombreuses personnes pourraient mourir de faim dans les

Suite à la page 6

Aucun accord d'amnistie ni de garanties avec l'Azerbaïdjan

Aucun accord n'a été conclu avec l'Azerbaïdjan sur les garanties de sécurité ou l'amnistie qui seraient accordées aux soldats et officiers de l'armée de défense du Haut-Karabagh si cette même armée était dissoute, a déclaré David Babayan, conseiller du président du Haut-Karabagh.

« Ces questions doivent encore être résolues. Il n'y a pas encore de résultats concrets », a-t-il déclaré.

Babayan a déclaré qu'un accord avait été conclu pour qu'un convoi humanitaire arrive vendredi 22 septembre via la route qui relie l'Arménie au Karabagh, que l'Azerbaïdjan a bloquée depuis plus de neuf mois.

« La situation est difficile, les questions humanitaires doivent être résolues. Un accord a été conclu pour qu'un convoi humanitaire vienne d'Arménie via le corridor de Latchine », a-t-il ajouté.

Sept véhicules russes de maintien de la paix, dont de gros camions, ont franchi le 22 septembre le poste de contrôle arménien, en direction du Haut-Karabagh, a rapporté un correspondant de Reuters sur place.

Plus tôt, Hikmet Hajiyev, conseiller du président de l'Azerbaïdjan pour la politique étrangère, a déclaré que Bakou « prévoyait une amnistie pour les militants du Karabagh qui rendraient leurs armes ».

L'Azerbaïdjan a lancé une attaque à grande échelle contre le Haut-Karabagh le 19 septembre qui a confirmé que 200 personnes étaient mortes et qu'il y avait plus de 400 blessés, dont des civils, à cause de l'agression de l'Azerbaïdjan. Des médias d'opposition azerbaïdjanaïses ont rapporté que 80 soldats azerbaïdjanaïses étaient morts lors de l'agression militaire.

Le 20 septembre, les autorités du Haut-Karabagh ont accepté la proposition du commandement de la mission russe de maintien de la paix concernant la cessation des tirs. La proposition de l'Azerbaïdjan prévoit le retrait des unités et des militaires restants des forces armées d'Arménie de la zone de déploiement des soldats de maintien de la paix russes et la dissolution des formations armées du Haut-Karabagh, le désarmement complet de l'armée de défense, ainsi que le retrait des équipements lourds et des armes du territoire du Haut-Karabagh afin de les éliminer rapidement.

La Géorgie propose l'Initiative gouvernementale de voisinage pacifique

Lors de son discours à la 78e Assemblée générale des Nations unies, le Premier ministre géorgien Irakli Garibachvili a annoncé l'engagement de son pays à favoriser une paix durable dans le Caucase du Sud. Il a dévoilé « l'Initiative de voisinage pacifique » de la Géorgie et a invité l'Arménie et l'Azerbaïdjan à participer à cet effort.

Lancée par le Premier ministre Garibachvili fin 2021, l'« Initiative de voisinage pacifique » vise à créer une plateforme de dialogue informel entre voisins régionaux. Son objectif principal est de faciliter la coopération et les relations pacifiques dans une région historiquement complexe et sujette aux conflits. En juillet 2022, la première réunion des ministres des Affaires étrangères de l'Arménie et de l'Azerbaïdjan a eu lieu à Tbilissi.

L'un des éléments centraux de l'initiative est l'invitation adressée à l'Arménie et à l'Azerbaïdjan à se joindre au processus. En engageant ses voisins, la Géorgie entend travailler en collaboration pour parvenir à une paix durable dans le Caucase du Sud. Le Premier ministre Garibachvili a également souligné la transformation de la Géorgie en un pôle régional aux multiples facettes. Le secteur financier du pays a acquis une reconnaissance mondiale, attirant les investisseurs et les capitaux internationaux. La Géorgie donne la priorité aux investissements dans les infrastructures, dans le but de renforcer la connectivité et de soutenir les secteurs de la logistique et de l'énergie.

En outre, la Géorgie développe activement des corridors de transport stratégiques qui serviront de liens vitaux entre l'Asie et l'Europe. Ces corridors sont essentiels pour faciliter le commerce et le développement économique dans la région de la mer Noire.

Actions inquiétantes de l'Azerbaïdjan en Artsakh

La sénatrice française Valérie Boyer a exprimé sa profonde préoccupation face aux actions de l'Azerbaïdjan en Artsakh, affirmant que les intentions du pays s'étendent au-delà de ce conflit et que l'Azerbaïdjan ne se limitera pas au massacre des Arméniens en Artsakh.

Selon la sénatrice, l'Arménie a été confrontée à de multiples attaques sur son territoire de la part de l'Azerbaïdjan,

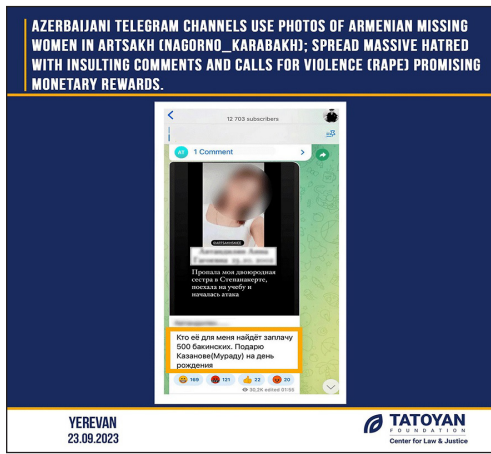
Suite à la page 6

Appel des Azerbaïdjanais à la violence contre les femmes d'Artsakh

Arman Tatoyan, ancien défenseur des droits humains de la République d'Arménie et directeur de la Fondation Tatoyan a rapporté sur sa page Facebook que l'Azerbaïdjan incitait à la violence contre les femmes arméniennes. « Encore une autre preuve objective de la politique arménophobe en Azerbaïdjan : des propos insultants visant une jeune Arménienne d'Artsakh et des appels à la violence ».

Il a également publié une photo, qui comprend une capture d'écran des chaînes Telegram azerbaïdjanaises, prouvant son point de vue.

Une centaine d'habitants du Karabagh considérés comme portés disparus ont pu être contactés

Tigran Abrahamian, secrétaire de la faction d'opposition « Avec honneur » à l'Assemblée nationale d'Arménie et expert en sécurité a déclaré que l'une des principales tâches des négociations avec l'Azerbaïdjan est de retirer du champ de bataille les corps des héros tombés au combat, de prendre contact avec les militaires blessés, portés disparus et (probablement) capturés et de les emmener dans un lieu sûr.

« Dans la journée d'hier, il est devenu possible d'établir un contact avec 7 à 8 dizaines d'habitants de l'Artsakh qui étaient jusqu'à présent considérés comme portés disparus et de les sortir sains et saufs du blocus ».

« À la suite des dernières opérations militaires (de l'Azerbaïdjan en Artsakh), des positions militaires de l'Artsakh ont été assiégées, d'où nos militaires ont été évacués par le biais de négociations », a ajouté Abrahamian.

Actions...

Suite de la page 5

avec le soutien de la Turquie. Selon elle, il est de la plus haute importance que la France, en collaboration avec les forces de l'ONU, agisse rapidement pour sauvegarder la population arménienne et protéger son intégrité territoriale.

Elle a ajouté : « Ne nous faisons pas d'illusions. L'Azerbaïdjan ne se limitera pas au massacre des Arméniens en Artsakh. Il est déroutant d'assister à la mobilisation de la communauté internationale pour l'Ukraine alors qu'elle semble abandonner les Arméniens. Nous assistons une fois de plus en silence à un nettoyage ethnique ».

Plus tôt, l'agence arménienne News.am avait rapporté que l'Azerbaïdjan avait lancé, le 19 septembre, une attaque à grande échelle contre l'Artsakh. En conséquence, plus de 200 personnes ont été tuées et 400 autres blessées. En Azerbaïdjan, les actions de ce dernier visant à détruire la population civile du Haut-Karabagh ont été qualifiées de « mesure antiterroriste locale ».

Compte tenu de la situation difficile sur le front, les autorités d'Artsakh ont accepté le 20 septembre la proposition des soldats de maintien de la paix russes concernant un cessez-le-feu. En conséquence, un accord a été conclu sur la cessation complète des hostilités à compter de 13 heures le 20 septembre.

VISITEZ ABAKA NEWS
www.abakanews.org

Quelle...

Suite de la page 5

prochains jours. Une autre tâche urgente est de mettre fin au blocus des villages et des villes du Haut-Karabagh par l'armée azerbaïdjanaise, afin d'évaluer la situation de la population et d'acheminer l'aide. Des centaines, voire des milliers, manquent à l'appel ; des mesures devraient être prises pour clarifier leur sort. Le 22 septembre, les soldats de maintien de la paix russes ont livré 50 tonnes de marchandises humanitaires à Stepanakert, et ce processus doit se poursuivre. Entre-temps, des décisions doivent être

prises concernant l'avenir des Arméniens du Haut-Karabagh. Très bientôt, probablement d'ici la fin 2023, les institutions de l'État de la République du Haut-Karabagh seront dissoutes et « l'intégration de la région » à l'Azerbaïdjan commencera. Cela peut impliquer la diffusion de passeports azerbaïdjaniens, l'utilisation de la monnaie azerbaïdjanaise et la création d'institutions publiques azerbaïdjanaises – telles que la police, les services fiscaux, etc.

Cependant, peu d'Arméniens, voire aucun, ne souhaiteraient vivre sous la juridiction azerbaïdjanaise sans aucune présence ni garantie internationale. Pour ces personnes, l'accès aux organismes

Aucune nourriture dans les magasins d'Artsakh

Solidarité chrétienne internationale (organisation non-gouvernementale suisse) a reçu un rapport de son partenaire à Stepanakert, capitale du Haut-Karabagh. Selon ce rapport, daté du 19 septembre dernier, « En divers endroits, les routes sont contrôlées par des soldats azerbaïdjaniens. Nous ne pouvons envoyer des véhicules d'urgence dans les villages desservis par ces routes que

s'ils sont accompagnés par le Comité international de la Croix-Rouge (CICR) et les casques bleus russes. En ce moment, il y a un bébé qui vient de naître et qui a besoin d'un soutien artificiel pour respirer. Nous ne pouvons envoyer personne pour l'emmener à Stepanakert, car il n'y a pas de véhicules russes ou du CICR disponibles.

« Ce matin, nous n'avons toujours pas d'électricité. Il y a de la fumée partout parce que les gens cuisinent dehors au bois.

« De nombreuses personnes attendent encore à l'aéroport. Des milliers de personnes déplacées des villages vivent dans des sous-sols. Il n'y a toujours pas d'aide humanitaire. Il n'y a ni pain ni nourriture dans les magasins. Nous ne pouvons qu'attendre. Il n'y a pas d'annonces officielles. Les gens ont très peur.

« L'Azerbaïdjan a affamé ces gens pendant neuf mois, a attendu que leurs fournitures médicales soient épuisées, puis a bombardé tout le pays et empêche désormais l'acheminement de l'aide humanitaire ou l'évacuation des blessés.

« Dans la majeure partie du pays, les communications sont toujours interrompues. »
« C'est un génocide », conclut le message.

Manifestations dans le centre d'Erévan

Le chef du parti d'opposition Mère Arménie, Antranik Tevanian, a été arrêté le 22 septembre, en raison des manifestations organisées dans le centre d'Erévan.

Tevanian a été arrêté lors d'une manifestation de désobéissance civile et emmené au commissariat de police du district d'Erebouni. Dès le 19 septembre, en raison de l'évolution de la situation au Haut-Karabagh, des groupes de manifestants se sont rassemblés près du bâtiment du gouvernement arménien et de l'ambassade de Russie.

Les manifestations se sont poursuivies les 20 et 21 septembre, avec de nouveaux affrontements entre manifestants et policiers sur la place de la République, tout près du siège de l'exécutif. Les manifestants réclamaient la démission du Premier ministre Nikol Pachinian, exigeant son départ en raison de sa gestion de la situation au Haut-Karabagh. Depuis lors, les citoyens organisent régulièrement des rassemblements et des manifestations.

internationaux, notamment aux agences compétentes des Nations unies, devrait être assuré au Haut-Karabagh, à la fois pour organiser l'évacuation et pour fournir au moins des garanties de base aux Arméniens qui, pour quelque raison que ce soit, souhaiteraient rester. L'Arménie, la Russie, l'Union européenne et les États-Unis devraient obliger l'Azerbaïdjan à assurer un passage sécurisé par le corridor de Latchine à tous les Arméniens qui souhaitent partir, y compris la population masculine, car l'Azerbaïdjan a ouvert des poursuites pénales contre beaucoup d'entre eux. La communauté internationale devrait fournir une aide humanitaire d'urgence à l'Arménie pour

faire face à cette nouvelle vague de réfugiés, qui pourrait entrer en Arménie dans les mois à venir.

Ces tâches – l'accès au Haut-Karabagh pour les agences des Nations unies, l'évacuation en toute sécurité vers l'Arménie de tous les Arméniens qui n'accepteraient pas de vivre sous la juridiction azerbaïdjanaise et l'aide humanitaire d'urgence à l'Arménie pour faire face aux nouvelles vagues de réfugiés – devraient être réalisées très rapidement, afin d'éviter une tragédie humaine encore plus importante.

ABAKA

ENGLISH SECTION

MONDAY OCTOBER 2, 2023

Artsakh is lost after being abandoned by Armenia, Russia and the West

By Harout Sassounian

Last week, Armenians worldwide experienced one of the biggest tragedies of their lives after Azerbaijan occupied Artsakh.

120,000 Artsakh Armenians — men, women and children — were attacked in their historic homeland by advanced weapons imported by oil-rich Azerbaijan from Israel, Russia, Pakistan and Eastern Europe.

The main evil-doers are Azerbaijan and its partner Turkey which are guilty of committing mass crimes against the people of Artsakh.

However, there is plenty of blame to go around. I want to start with the shameful role that Armenia's Prime Minister has played in this disaster. Starting from 2001, while Pashinyan was an unknown journalist, he wrote in his Haykakan Jamanak newspaper that "through diplomacy, it is not possible not to return these [Artsakh] territories to Azerbaijan...."

Having abandoned our own lands, we are trying to be the owners of someone else's land." After becoming Prime Minister, Pashinyan made numerous contradictory statements regarding Artsakh, first stating emphatically that "Artsakh is Armenia, that's it," and then, "Artsakh is part of Azerbaijan." While the words of a journalist may not matter, his statements as Prime Minister cannot be dismissed. Game over! Artsakh is lost and nothing is expected to change that reality for a long time. As always, Pashinyan blames everyone else for his misdeeds, including the former leaders, the domestic opposition, and Russia.

To make matters worse, Pashinyan washed his hands from Artsakh and urged its leaders to sort out their differences with Azerbaijan. Pashinyan basically threw 120,000 poorly-armed Artsakh Armenians to the big bad Azeri wolf. How can tiny Artsakh negotiate with powerful Azerbaijan? Pashinyan ignored the fact that since Artsakh Armenians are citizens of Armenia, it was his constitutional duty to protect them. For months, he made the laughable promise that the rights and security of Artsakh Armenians will be protected after they become citizens of Azerbaijan. Ridiculously, Pashinyan announced last week, a couple of hours before the UN Security Council meeting, that the lives of Armenian civilians in Artsakh were secure after Azerbaijan's

attack. Shortly thereafter Armenia's Foreign Minister Ararat Mirzoyan told the Security Council that Azerbaijan is engaged in ethnic cleansing of Artsakh Armenians. Azerbaijan's Foreign Minister immediately pointed out to the UN the contradictory statements by the two Armenian leaders, thus undermining Armenia's credibility in front of the whole world. In the meantime, hundreds of Artsakh Armenians were killed and wounded, and thousands are missing as a result of Azerbaijan's attack.

Last week, when Azerbaijan's strong military invaded what remained of Artsakh, Pashinyan announced that Armenia will not get involved in the conflict, thus giving the green light to Azerbaijan to commit all sorts of horrible crimes on the people of Artsakh. Pashinyan has held the mistaken notion that once Artsakh is returned to Azerbaijan, citizens of Armenia will live in peace. Regrettably, this is the farthest thing from the truth. Azerbaijan's President, seeing in front of him a militarily weak Armenia and a leader who has no idea what he is doing, will not stop after his conquest of Artsakh.

Aliyev will keep on demanding concessions from the weakling Pashinyan and occupy more and more territories of the Republic of Armenia. Aliyev has repeatedly and falsely claimed that all of Armenia is "Western Azerbaijan." Since the 2020 war, Azerbaijan's troops occupied portions of Armenia's territory and have no intention of leaving. My fear is that Aliyev will continue making incursions into Armenia, until he takes over the whole country. Therefore, Pashinyan's premise that Armenians in Armenia will leave in peace after abandoning Artsakh is absurd.

Azerbaijan's President Ilham Aliyev quickly capitalized on Pashinyan's capitulation and repeatedly told the world that since Armenia's Prime Minister admitted that Artsakh is part of Azerbaijan, that region is his country's internal issue and no one has the right to intervene. Shortly thereafter, Russia's leaders, including President Vladimir Putin and Foreign Minister Sergey Lavrov, repeatedly stated that Pashinyan is the one who relinquished Artsakh.

Nevertheless, Russia has its own share of guilt for what has been taking place

Cont'd on page 8

Canada names new ambassador to Armenia

Canada has named Andrew Turner, a career diplomat, as its next Ambassador to Armenia. Turner will be posted to Yerevan as soon as next month, according to The Canadian Press.

Turner's background primarily involves postings in the Middle East, though he also has helped to shape Ottawa's response to tensions between Armenia and Azerbaijan, according to The Canadian Press.

Canada is due to open an embassy in Yerevan. Canadian Foreign Minister Mélanie Joly is expected to attend the opening of the embassy.

French FM: France will open consular office in Syunik, allocate 7 million euros in aid to Karabakh people

France will soon open a consular office in Armenia's southern province of Syunik, near the border, and allocate additional 7 million euros in aid to Armenia and Nagorno-Karabakh, French Foreign Minister Catherine Colonna said during a question-and-answer session in the parliament.

"No country, not one, is next to Armenia as much as our country and you know it very well," she said, adding that all meetings of the UN Security Council at the diplomatic level, without exception, took place at the initiative of France.

"Also, as I said, an observation mission was deployed in Armenia at the initiative of France. All this is true on a humanitarian level as well. Since the beginning of the year, our ministry has allocated more than 5 million euros to the Armenian population of Armenia and Nagorno-Karabakh. I have decided, taking into account the events of the last days, to increase this aid much more, by an additional 7 million euros," she said.

The French Foreign Minister also noted that France has also strengthened defense relations with Armenia.

"The defense attaché will be present at the French Embassy in Yerevan. Then, we will soon open a consular office in Syunik province, near the border. So, I think, these are tangible proofs that France firmly stands by Armenia," she said.

"The fact that Russia has abandoned Armenia and is complicit in Azerbaijan's military operations makes international diplomatic actions even more necessary. Next to France, I hope we will see Europe, it should take note of this reality, work with us to respect the territorial integrity of Armenia and preserve the right to live of Karabakh Armenians. This is what we do," she added.

EU calls on Armenia, Azerbaijan to publicly reiterate commitment to each other's territorial integrity at next meeting

Under the auspices of President of the European Council Charles Michel, his Diplomatic Advisers Simon Mordue and Magdalena Grono hosted a meeting between Secretary of Armenia's Security Council Armen Grigoryan and Foreign Policy Advisor to the President of Azerbaijan Hikmet Hajiyev, with the participation of Diplomatic Advisers to FR President Macron and DE Chancellor Scholz, Emmanuel Bonne and Jens Ploetner, as well as EU Special Representative for the South Caucasus and the crisis in Georgia Toivo Klaar, the President of the European Council Charles Michel's spokesperson said in a statement.

President Michel joined the participants for a brief exchange.

"The EU invited participants to exchange views on the current situation on the ground and various efforts aimed at addressing the urgent needs of the local population.

"The European Union closely follows all these developments and has been engaged at the highest level to help alleviate the impact of hostilities on civilians. The EU reiterated in this context its position on Azerbaijan's military operation last week.

"Hikmet Hajiyev outlined Azerbaijan's plans to provide humanitarian assistance and security to the local population. The EU stressed the need for transparency and access for international humanitarian and human rights actors and for more detail on Baku's vision for Karabakh Armenians' future in Azerbaijan. The EU is providing assistance to Karabakh Armenians.

"The meeting also allowed for intense exchanges between participants on the relevance of a possible meeting of the leaders in the framework of the Third EPC Summit scheduled for 5 October 2023 in Granada.

Cont'd on page 8

Canada provides \$2.5 million in humanitarian assistance funding in response to Nagorno-Karabakh crisis

Canada is deeply concerned by the rapid increase in humanitarian needs arising from the crisis in Nagorno-Karabakh that has forced more than 70,000 people to flee to Armenia since last week, a number that is increasing daily, the Country's Foreign Ministry said in a statement.

Today, the Honorable Ahmed Hussen, Minister of International Development, and the Honorable Mélanie Joly, Minister of Foreign Affairs, announced that Canada has provided \$2.5 million in humanitarian assistance funding to the International Committee of the Red Cross to address urgent needs stemming from the crisis. This funding will help provide emergency health services, food and nutrition assistance, protection services and other life-saving assistance.

Canada continues to call for the unimpeded passage of humanitarian relief for civilians in need, in accordance with international humanitarian law. Civilians, including those on the move, must also be shielded from harm.

"Canada is deeply concerned by the humanitarian consequences of this crisis. The funding announced today will go toward helping the many people and communities that need urgent assistance," said Ahmed Hussen, Minister of International Development.

"Canada continues to call for safe and unrestricted humanitarian access in the region and for the respect of human rights. Canada supports the continuation of the current ceasefire and calls for a permanent cessation of hostilities. We stand in solidarity with the people affected by this crisis, and the support announced today will help provide them some much-needed relief," said Mélanie Joly, Minister of Foreign Affairs.

U.S. Congressman calls on Biden to direct medevac support to Nagorno-Karabakh

United States Congressman Adam Schiff has called on President Biden to direct immediate humanitarian aid and to assist with medical airlifts for those affected in the September 25 fuel depot explosion in Nagorno-Karabakh.

"My office is closely monitoring the developing situation in Artsakh. The reports of hundreds injured by an explosion are deeply alarming. I'm calling on the Biden Administration to direct immediate humanitarian aid and to assist with medical airlifts for those affected. President Aliyev must allow the free flow of aid without conditions or restrictions," Congressman Adam Schiff posted on X.

Artsakh... Cont'd From page 7

in the last three years, and what happened in Artsakh last week. The Russian peacekeepers, who were mandated by the 2020 agreement to safeguard the population of Artsakh and keep the Lachin Corridor open until 2025, failed miserably to carry out their responsibilities. Russia did not even try to protect the borders of the Republic of Armenia, as required by the CSTO agreement signed between Armenia, Russia and several other former Soviet Republics. Russia's inaction and Pashinyan's relinquishment of Artsakh resulted in the massive human tragedy suffered by 120,000 Artsakh Armenians.

The international community is also guilty of ignoring the suffering of Artsakh Armenians who lost their historic homeland after being starved for nine months due to the blockade of the Lachin Corridor by Azerbaijan. Other than saying a lot of useless words, no one in the world lifted a finger to rescue these people and defend their rights. All international laws, human rights, and notions of justice were a lot of hot air. Equally useless were the UN Security Council, the International Court of Justice, European Court of Human Rights, European Union, European Council, and statements by officials of many countries, including the United States. As we all know, might makes right. Nothing else matters.

The top priority of Armenians worldwide now is seeking the immediate ouster of Pashinyan, since he is refusing to resign and digging a deeper hole for Armenia with every passing day. Unless Pashinyan is replaced soon by a competent and nationalistic Armenian who protects Armenia's interests, Armenians may end up losing their homeland, this time for good!

After Pashinyan is replaced, Armenia's new leader has to put all other issues aside and immediately acquire a massive amount of advanced weapons to defend the country's borders from further incursions.

After vainly hoping and waiting for thousands of years for a foreign power to come and save Armenia, it is high time that Armenians finally realize that no one will ever come to rescue them. They need to save themselves!

UN Secretary General is concerned about situation with refugees from Karabakh

UN Secretary General Antonio Guterres is concerned about the situation regarding the displacement of a large number of residents of Nagorno-Karabakh to Armenia, and the UN is ready to provide assistance. The representative of the UN Secretary General, Farhan Haq, said at a briefing.

"The General Secretary is very concerned about the displacement of people to Armenia as a result of the recent events in the region. It is important that the rights of the displaced population are protected and that they receive the humanitarian assistance they need, as well as protection under international refugee law," he said.

"At the moment, we are not engaged in humanitarian work. However, the representatives of the UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) and the UN Refugee Agency (UNHCR) are there, in the south of Armenia, where most of the displaced population is going," he continued. "As for the question of where it is moving from, as far as I know, there are ICRC representatives there."

Vandalism outside St. Stephen's Church in Watertown Treated as Hate Crime

On Sunday, September 24, parishioners of St. Stephen's Armenian Apostolic Church found a disturbing note on the church's outside bulletin. The note read "Artsakh is Dead, Karabakh is Azerbaijan."

Watertown Police are investigating. According to the church's social media, "The Watertown Police Department is treating this as a hate crime. They have taken the sign to process for evidence and will view footage from the church's security cameras. The police will also increase their presence in the area of the church and the school, especially during school hours. There will also be a cadre of volunteers surrounding the school during drop off and pick up. Hate towards Armenians is everywhere. Stay vigilant. We cannot let this deter our fight for survival and justice."

Erdogan: We expect Armenia not obey provocative instructions of Diaspora and foreign forces

Turkey expects that Armenia will not obey the provocative instructions of Diaspora and foreign forces, Turkish President Recep Tayyip Erdogan has said following a meeting of the Council of Ministers.

"The peace and prosperity of the Armenian people depends on friendship with neighbors, not on fights. I hope that the "Zangezur Corridor" will soon come to life and the connection with the land and rail line of our brother and friend Azerbaijan will function without interruption through Nakhichevan," he said.

"Together with our neighbor Iran, we want to turn the region into a region of peace with joint projects," Erdogan said.

VISIT ABAKA NEWS
www.abakanews.org

EU... Cont'd From page 7

The participants took note of the shared interest of Armenia and Azerbaijan to make use of the possible meeting in Granada to continue their normalisation efforts.

"In this regard, Armen Grigoryan and Hikmet Hajiyev engaged in talks on possible concrete steps to advance the Armenia-Azerbaijan peace process in the upcoming possible meeting, such as those with regard to border delimitation, security, connectivity, humanitarian issues, and the broader peace treaty.

"Concrete action and decisive compromise solutions are needed on all tracks of the normalisation process.

"The EU believes that the possible meeting in Granada should be used by both Yerevan and Baku to reiterate publicly their commitment to each other's territorial integrity and sovereignty in line with agreements reached previously in Prague and Brussels," the statement reads.

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾԻՆ. «ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵ ԻՐ ՈՐԴԵԳՐԱԾ ԲԱՂԱԲԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՈՂՆՉԱԳՆԵԼ ԵՒ ՎԵՐԱՑՆԵԼ ԱՐՑԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԻՆՔՆՈՒԹԻՒՆԸ»

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը յայտարարութեամբ կը դատապարտէ Ատրպէյճանի որդեգրած քաղաքականութիւնը՝ ուղղուած ոչնչացնելու Արցախի հայկական կրօնական եւ մշակութային ժառանգութիւնը:

Յայտարարութեան մէջ նըշւած է՝

«Այսօր, Սեպտեմբեր 27-ին, «X» հասարակական կայքի վրայ տարածուած է տեսանիւթ, ուր երկու ատրպէյճանցի զինուոր կը կրակեն 13-րդ դարուն կառուցուած Չարեքարի վանքին վրայ:

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը խստօրէն կը դատապարտէ Ատրպէյճանի որդեգրած քաղաքականութիւնը՝ ուղղուած ոչնչացնելու Արցախի հայկական կրօնական եւ մշակութային ժառանգութիւնը: Այս եւ նմանատիպ այլ գործողութիւններ ցոյց կու տան, որ Ատրպէյճանը ամէն կերպ պիտի շարունակէ իր որդեգրած քաղաքականութիւնը՝ ոչնչացնելու եւ վերացնելու Արցախի հայկական ինքնութիւնը:

Այս ծիրէն ներս ալ աւելի անհրատեսական կը դառնան Արցախի մէջ հայերու եւ ատրպէյճանցիներու խաղաղ համակեցութեան մասին խօսակցութիւնները:

Մենք մշակութային ժառանգութեան պահպանմամբ զբաղող բոլոր միջազգային կառոյցներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք կատարուածին վրայ եւ կը պահանջենք, որ պատշաճ արձագանգ եւ գնահատական տրուի կատարուածին՝ կանխելու համար յետագայ նմանատիպ մշակութակործան դէպքերը»:

ՄԱՐԻԱ ԶԱՆԱՐՈՎԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳԱԾ Է՝ ՈՒՍԱՍՏԱՆԸ ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԻ ՅԱՆՑԱԿԻՅԸ ԸԼԼԱԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ռուսիոյ Արտաքին գործերու Նախարարութիւնը մեկնաբանած է Ֆրանսայի Նախագահ Էմանուէլ Մաքրոնի յայտարարութիւնը առ այն, որ «Ռուսաստանը Ատրպէյճանի յանցակիցն է եւ կը սպառնայ Հայաստանի տարածքային ամբողջականութեան»:

Ռուսիոյ Արտաքին գործերու Նախարարութեան պաշտօնական ներկայացուցիչ Մարիա Զախարովան ճեպարկոյցի ընթացքին Ֆրանսայի Նախագահը «երեւակայող» անուանած է:

«Մաքրոնը երեւակայող է, ինչ կրնամ ըսել: Այսպիսի բան ըսելու համար պարզապէս պէտք է օժտուած ըլլալ հարուստ երեւակայութեամբ», ընդգծած է Ռուսիոյ ԱԳՆ-ի ներկայացուցիչը:

Անոր խօսքով՝ Ֆրանսայի Նախագահ Էմանուէլ Մաքրոնը Հայաստանի իշխանութիւնները դրոյած է իրավիճակի պատասխանատուութիւնը բարդելու Ռուսաստանի վրայ:

Զախարովան յայտնած է, որ Մոսկուան շատ լաւ գիտէ Ֆրանսական իշխանութիւններուն հնարքները, եւ այդ անուանած է հրահրող եւ սադրիչ բառապաշար:

ՓԵՍԵՐՈՎ... Շար. - էջ 3 - ԷՆ

կը շարունակեն օգնել մարդոց: Շատերը ցանկութիւն կը յայտնեն Հայաստանի տարածք տեղափոխուիլ: Ցանկացողներուն կը ցուցաբերուի աջակցութիւն», ըսած է Փեսքով:

«Յատկանշական է, որ այդ հրապարակուած բնագիրի (Արցախի Հանրապետութեան գոյութեան դադարեցման մասին յայտարարութիւնը, «Ա.») երկրորդ կէտին մէջ խօսքը ըստ համաձայնութեան, բնակչութեան վերահամարկման պայմաններուն ծանօթանալու անհրաժեշտութեան մասին է», շարունակած է Փեսքով:

«Ռուսիան Նոյնպէս պիտի շարունակէ կապի մէջ մնալ Ատրպէյճանի իշխանութիւններուն հետ եւ Պաքոյի ուշադրութիւնը հրաւիրել խնդրի մարդասիրական երեւոյթներուն վրայ», ըսած է ան:

ԿՈՐՍՆՅՈՒՅԻՆԸ ... Շար. - էջ 2 - ԷՆ

սահմաններուն մէջ օրինակ առնել եւ ջանալ ստեղծել Մինի-Իսրայէլի համազօր Հայաստան մը:

Արժամապէս կորսնցուցինք Արցախը, սակայն անցնող դարերուն ունեցած ենք աւելի եւս դաժան շրջաններ: Կարեւորը սթափիլն է այսօր եւ որդեգրել համազգային խելացի քաղաքականութիւն մը որպէսզի վաղուրէն սկսեալ սկսինք, Նախ փոքր եւ հետզհետեւ մեծ քայլերով երթալ առաջ:

Եթէ ձայնողինք պատճառը մենք ենք:

Եկէք միացնենք մեր ունեցած մտաւորական թէ նիւթական բոլոր կարողութիւնները ի պաշտպանութիւն եւ ի հզօրացում մեր հայրենիքին:

ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՂԷՄ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՐԲ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆՐՈՒԹԵՆԵՆ ԿԸ ՊԱՅԱՆՁԵՆ ԾԱՆՉՆԱԼ ԱՐՑԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանկֆորտի մէջ արդէն 25 տարի անընդմէջ գործող Միութիւն Ընդդէմ Ցեղասպանութեան թուրք եւ քիւրտ անդամները միջազգային հանրութենէն կը պահանջեն շտապ ճանչնալ Արցախի Հանրապետութիւնը եւ յարգել արցախահայութեան ինքնորոշման իրաւունքը: Կազմակերպութեան Facebook-ի էջին մէջ հրապարակուած յայտարարութեան մէջ անոնք նաեւ շեշտած են, որ Արցախի 120 հազար հայերը կրկին ցեղասպանուելու վտանգի տակ են: Այս մասին կը հաղորդէ Akunq.net-ը:

«Գերմանիոյ, Եւրոպայի, համայն աշխարհի մարդու իրաւունքներու պաշտպաններուն, հաստատութիւններուն, խորհրդարաններուն եւ կառավարութիւններուն ուղղուած հրատապ կոչ

Կանգնեցուցէք Ատրպէյճան պետութեան՝ Արցախի բնակչութեան հանդէպ սկսած ցեղական ոչնչացման արշաւը...

Ջուտ հանդիսատես մի՛ մնաք տասնեակ հազարաւոր մարդոց՝ դարձեալ ցեղասպանութեան ենթարկուելուն ժամանակ:

Ինը ամիս է, որ Արցախի (Լեռնային Ղարաբաղի) եւ Հայաստանի միջեւ ճանապարհը աւազակաբար շրջափակուած է, մանուկ թէ պատանի, ծեր թէ հիւանդ՝ տասնեակ հազարաւոր խաղաղ բնակիչներ դատապարտուած են սովի, ցրտահարութեան ու հիւանդութիւններու եւ զրկուած՝ կեանքի գոյատեւման անհրաժեշտ միջոցներէն: Այս մարդկային ողբերգութեան հեղինակ Ատրպէյճան պետութիւնը հիմա ալ կը ռմբակոծէ Ստեփանակերտ քաղաքը եւ խաղաղ բնակչութեան կը հարկադրէ արտագաղթել այնտեղէն:

Շրջափակման հետեւանքով լիովին սովահարութեան ենթարկուած, մնունք է կենսական միջոցներ զրկուած 120 հազար հոգի, որոնց մէջ կը գտնուին 30 հազար երեխայ, 2 հազար յղի կին, 20 հազար տարեց, ներկայ պահուն, 2023 թ. Սեպտեմբեր 19-էն սկսեալ կ'ենթարկուի Ատրպէյճանի զինուած ուժերու իրականացուցած լայնածաւալ ահաբեկչական յարձակման: Ասիկա Ատրպէյճանի կողմէ օրը ցերեկով իրականացուող ցեղական զտում եւ ցեղասպանութիւն է:

Արցախի ամբողջ բնակչութիւնը անբարենպաստ եղանակային պայմաններու մէջ կը շարունակէ ապրիլ նկուղներու մէջ՝ առանց էլեկտրականութեան, հաղորդակցման միջոցներու, առանց մնունքի եւ ջեռուցման հնարաւորութեան: Ատրպէյճանի օդուժը, ԱԹՍ-ներ եւ այլ միջոցներ կիրառելով, կը շարունակէ թիրախ դարձնել քաղաքացիական ենթակառուցուածքներ եւ խաղաղ բնակիչներ: Ներկայ պահուն Արցախի ժողովուրդի խաղաղ բնակավայրերը անխըտիր կը ռմբակոծուին: Ասիկա Ատրպէյճանի վարչաձեւին վայրենութիւնն է:

Հայ ժողովուրդի գոյութիւնը 108 տարի անց սպառնալիքի տակ է՝ Նոյն յանցագործներուն կողմէ... բազմաթիւ եւրոպական երկիրներու խորհրդարաններ, ինչպէս՝ Գերմանիոյ, Ֆրանսայի եւ այլ պետութիւններու, նաեւ՝ աշխարհի բազմաթիւ երկիրներու, ներառեալ՝ Ամերիկայի օրէնսդիր մարմինները 1915 թ. հայ ժողովուրդի ենթարկուած մեծ ցեղասպանութիւնը ճանչցող եւ դատապարտող որոշումներ ընդունած են: Նման որոշումները յոյս կը ներշնչին, որ ցեղասպանութեան սպառնալիքներ այլեւս չեն ըլլար, վերջերուն վրայ սպեղանի կը դրուի, եւ արդարութիւնը կը վերականգնուի:

Միևնուրեք այսօր թուրքիան եւ Ատրպէյճանը, իրենց համատեղ քաղաքական եւ ռազմական ռազմավարութեան հաւատարիմ մնալով, կ'օգտուին ամէն տեսակի առիթէ ու հնարաւորութիւններէ, որպէսզի տարածաշրջանին մէջ շարունակեն 1915 թ. Ցեղասպանութիւնը եւ հայազրկեն այդ հողերը:

Ցեղասպանութիւնը ճանչցած երկիրները մարդկային մեծ պատասխանատուութիւն ստանձնած են սպառնալիքի տակ գտնուող այս ազգին գոյութիւնը պահպանելու համար: Միջազգային հանրութիւնը պէտք է շտապ գործի անցնի՝ մարդկայնութեան դէմ իրականացուող այս յանցագործութիւնը կանգնեցնելու համար:

Արցախի մէջ առկայ է բնակչութեան դրութեան մասին անտեղեակութիւն, քանի որ անոնք զրկուած են կայուն հաղորդակցման միջոցներէ ու վառելիքէ: Այնտեղ պէտք է հապշտապ միջազգային խաղաղարար ուժեր ու դիտորդներ ուղարկուին, եւ արագ օդային կամուրջ ստեղծուի բնակչութեան անընդմէջ ու կայուն մարդասիրական օգնութիւն ցուցաբերելու համար:

Պէտք է յարգանք ցուցաբերել Արցախի բնակչութեան ինքնավարութեան եւ սեփական ղեկավարները նշանակելու իրաւունքին հանդէպ: Պէտք է շտապ ճանչնալ Արցախի Հանրապետութիւնը եւ զայն վերցնել միջազգային պաշտպանութեան տակ:

Միութիւն Ընդդէմ Ցեղասպանութեան Կազմակերպութիւն / Ֆրանկֆորտ

Թարգմանեց Մելինէ Անումեան Արեւմտահայերէնի վերածեց ԵՌԱԳՈՅՆ-ը

